

IURIE STAMATI, *The Slavic Dossier. Medieval archaeology in the Soviet Republic of Moldova: between State Propaganda and Scholarly Endeavor*, translated by Ruxandra Iuliana Petrinca, Brill, Leiden-Boston, 2019, 310 p.

Nevoia reconsiderării conceptuale a „dosarului slav” începând cu anii '90 ai secolului trecut a provocat ample dezbateri istoriografice pe marginea temei apariției slavilor și a etnogenezei românilor/„moldovenilor”, care

se identifică cu nume de referință în domeniul cercetării arheologiei și istoriei medievale românești. Această temă de cercetare a devenit o preocupare științifică dominantă și pentru colegul Iurie Stamati încă din timpul stagiului de doctorat desfășurat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Iurie Stamati continuă cu perseverență cercetările sale pe parcursul a două decenii, susținând cu brio o a doua lucrare de doctorat la Departamentul de Istorie din cadrul Universității din Laval (Canada) în anul

2015. Este autorul a numeroase studii și articole consacrate problemei arheologiei slavilor și a politizării istoriografiei est-europene din Uniunea Sovietică, România și Moldova și participant activ la cercetările arheologice ale unor importante situri medievale timpurii din România și Republica Moldova.

Monografia de față, publicată recent la prestigioasa editură Brill având numărul 53 în seria îngrijită de Florin Curta și Dušan Zupka, *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450-1450*, reprezintă expresia profunzimii și consecvenței profesionale a cercetătorului Iurie Stamati, care introduce în circuitul științific rezultatele unei veritabile incursiuni istoriografice în problema arheologiei slavilor în Republica Moldova.

Lucrarea elaborată de Iurie Stamati este bine structurată, având o introducere, trei capitole și concluzii. În primele pagini cu caracter introductiv, autorul ne prezintă rezumativ cele două discursuri identificate în istoriografia arheologiei slavilor din R.S.S. Moldovenească, precizând că vine cu o analiză mult mai amănunțită decât cele cunoscute până acum. În cartea sa, accentul este pus pe originea celor două tipuri de discurs istoriografic, fiind inspirat din abordările unor sociologi (Pierre Bourdieu) sau arheologi (Lev Klejn, Bruce Trigger, Marc-Antoine Kaeser).

În primul capitol, *The Birth of a Paradigm: Moldovan Archaeology and the Slavic Problem* (p. 21-59), autorul se referă la primele cercetări arheologice efectuate în spațiul dintre Prut și Nistru, scoțând în evidență principalele instituții care au fost preocupate de vestigiile arheologice din acest areal, precum și protagoniștii implicați în identificarea și valorificarea lor, atât din perioada țaristă, cât și din cea interbelică, când Basarabia a fost una dintre provinciile României Mari. De asemenea, autorul ne prezintă rezultatele unei analize minuțioase a constituirii arheologiei moldovenești, evidențiind caracteristicile, cadrul teoretic și metodologic și începuturile studierii arheologice a problemei slavilor pe teritoriul R.S.S. Moldovenești.

Cel de-al doilea capitol, *Georgii Fedorov and the Building of Slavic Archaeology in the MSSR* (p. 60-147), este consacrat activității arheologului moscovit Gheorghii Borisovici Fedorov, relevând profilul său intelectual și științific în încercarea de a explica alegerea făcută de acest cunoscut cercetător sovietic de a se implica activ în studierea arheologiei slavilor și de a își lega cariera sa profesională de R.S.S. Moldovenească. Iurie Stamati urmărește relevarea impactului intelectual și profesional al lui Fedorov asupra studenților săi de la Chișinău și crearea primei generații de arheologi medievști în R.S.S.M., reconstituind pe baza diverselor categorii de surse portretul moral și științific, dar și fațetele relației dintre profesorul moscovit și discipolii săi. Capitolul se încheie cu o analiză temeinică a ideilor lui Fedorov în ceea ce privește aspectele problemei arheologiei slavilor de pe

teritoriul acestei republici sovietice.

Capitolul al treilea, *The Indigenous Character of the Moldovans, a Singular View* (p. 148-241), este consacrat arheologului Ion Hîncu, unul dintre discipolii lui G. B. Fedorov. Totuși, potrivit colegului Stamati, opiniile științifice ale lui Ion Hîncu au fost influențate de istoriografia românească, motivând astfel necesitatea unei prezentări de ansamblu asupra arheologiei românești în perioada postbelică și părerile arheologilor din România privind problema slavilor și focalizarea pe relațiile dintre arheologii români și arheologii sovietici. Pentru a contura mai bine poziția științifică a lui Ion Hîncu în problema slavilor, autorul studiază punctul de vedere împărtășit de către adversarii săi din anii 1960-1980 și analizează poziția lui Hîncu, precum și motivele care au dus la îndepărtarea acestuia din cercetarea arheologică la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut.

Monografia publicată de Iurie Stamati reprezintă cea mai amplă analiză a istoriografiei arheologiei slavilor în R.S.S. Moldovenească și Republica Moldova efectuată până în momentul de față. Autorul abordează detașat diferite aspecte ale temei, reușind să depășească astfel nivelul istoriografic al anilor '90 și parțial din primele două decenii ale secolului al XXI-lea, când arheologii își aduceau critici reciproce pe principii etnice sau în funcție de relația lor cu trecutul sovietic. După parcurgerea cărții, tindem să credem că autorul a încercat să înțeleagă, fără a judeca, de ce reprezentanții celor două discursuri istoriografice au interpretat artefactele găsite în siturile arheologice specifice în modul cum au făcut-o și nu altfel. Aplicarea unei riguroase metodologii de cercetare, novatoare, încă prea puțin folosită, inspirată din lucrările unor sociologi, dar și arheologi (Bourdieu, Klein, Trigger, Kaeser), a permis identificarea unor aspecte complet necunoscute până acum din istoria cercetării vestigiilor medievale timpurii din Republica Moldova. Această metodologie a presupus și folosirea mai multor categorii de izvoare. În afară de publicațiile științifice ale arheologilor au fost folosite și memoriile unora dintre ei, mărturiile orale, colaționate cu documentele de arhivă. Subliniem aici că majoritatea documentelor de arhivă folosite de către Iurie Stamati sunt inedite. Din acestea aflăm, spre exemplu, că în anii '50 Ion Hîncu, arheologul care a pledat pentru un punct de vedere diferit în ceea ce privește evoluția istoriei medievale timpurii în spațiul dintre Carpați și Nistru, a avut și unii susținători, cum ar fi Nicolae Chetaru. Diversitatea surselor folosite a permis depășirea unei imagini clișeu despre arheologul moscovit G. B. Fedorov, îndrumătorul primei generații de arheologi medievști din R.S.S.M.

Răsfoind paginile cărții ne convingem că Iurie Stamati este un foarte bun cunoscător al evoluției cercetării arheologiei slavilor în întreg spațiul est-european, fapt care i-a permis analiza temei abordate dintr-o perspectivă comparativă, contextualizând

diversele aspecte ale problematicii arheologiei slavilor de pe teritoriul actual al Republicii Moldova într-un cadru geografic și politic mai larg, cel al arheologiei sovietice sau al arheologiei românești. Deși se știa că unii arheologi de la Chișinău din perioada sovietică au fost influențați de literatură arheologică românească, nimeni până acum nu s-a oprit în mod special asupra acestei chestiuni. În acest sens, autorul vine cu detalii foarte interesante despre influența pe care a avut-o Maria Comșa asupra lui Ion Hîncu, dar și asupra altor arheologi.

Volumul mai cuprinde concluziile finale (p. 242-252), o impresionantă listă bibliografică (p. 253-306), un indice de nume și materii, precum și o listă a figurilor și hărților ce însoțesc textul cărții.

În concluzie, considerăm că monografia publicată de

către Iurie Stamati reprezintă un demers istoriografic valoros, fiind o expresie a consistenței teoretice, a consecvenței metodologice și a analizei riguroase, îmbinate în vederea realizării unui proiect de cercetare necesar. Lucrarea este deosebit de utilă pentru o mai bună cunoaștere și înțelegere a caracteristicilor cercetării arheologiei slavilor în spațiul est-european, a contextului social-politic și cultural în care s-a constituit și a evoluat arheologia slavilor pe teritoriul R.S.S. Moldovenești, a protagoniștilor celor două discursuri istoriografice din anii '50-'80 ai secolului trecut și a modului în care au interpretat artefactele descoperite sau au scris istoria evului mediu timpuriu din acest spațiu.

LUDMILA BACUMENCO-PÎRNĂU